

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisympäristys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?**
- **kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)**
- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Pertunmaan kunnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten yritys- ja työvoimapalvelujen uudelleen järjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi

Pertunmaan kunta on mukana Kuntaliiton 159 kunnan Pienten kuntien verkostossa. Manner-Suomen kunnista 197 kuntaa on alle 10 000 asukkaan kuntia. Verkostokuntien yhteisenä näkemyksenä on, että pienet kunnat ovat valmiita ottamaan vastuuta työllisyyden hoidosta sekä kannattavat, myös Pertunmaan kunta, siirtymistä kuntapohjaiseen TE-järjestelmämalliin. Uudistuksen toteuttaminen mahdollistuu siten, että valta ja vastuu palveluiden järjestämisestä on kunnilla ja kunnan lakisääteisenä tehtävänä. Kunta voi hoitaa tehtävää itse tai kuntalain 8 luvun mukaisin yhteistoimintamuodoin. Lain uudistamisen tulee lähteä siitä, että kuntien asiantuntijuuteen, paikallistuntemukseen ja kykyyn järjestää palvelut luotetaan.

Työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuu tulee olla aidosti kunnilla, joka mahdollistaa joustavamman sopimisen tehtävän hoitamisessa ja paikallisten ratkaisujen sekä yhteistyön tekemisen. Pertunmaan kunnassa on kahden viimeisen vuoden aikana rakennettu toimintamallia, jossa kunnan, Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden Essoten, ESR-rahoitteen Jokitupa-projektin, työllisyyden kuntakoikeilun, TE-palveluiden sekä Pienten kuntien elinvoimaa-verkoston yhteistyöllä on saavutettu hyviä tuloksia. Eri tahojen ammattilaiset, ja erityisesti paikalliseen tietämykseen ja asukastuuteen perustuva työote työskentelevät yhdessä asukaslähtöisesti.

Lakiuudistuksessa esitetään 20 000 henkilön työvoimapohjaa, joka on lakiluonnoksen suurin heikkous. Esitys eriyttää vallan, vastuun ja rahoituksen. Käytännössä se tarkoittaa, ettei kunnilla ole mahdollisuutta vaikuttaa luonnollisten yritystoimintaan, liikenneyhteyksiin eikä asukaslähtöiseen kunnan tai yhteistoiminta-alueeseen rakentuvaan toimintatapaan. Esitys työvoimapohjasta on mekaaninen ja jopa estää luonnollisten oleellisesti toimivien yhteistyörakenteiden syntymistä. Erityisesti pienten kuntien jo nyt toimivia ratkaisuja vaikeutetaan oleellisesti. Työvoimapohjan 20 000 henkilön kriteeri tulee poistaa lakiluonnoksesta.

Pienet kunnat ovat tottuneet tekemään yhteistyötä ja löytämään luontevat, joustavat ja erityisesti asukaslähtöiset toimintatavat. Kunnilla tulee olla oikeus päättää yhteistoiminta-alueista ja sopia yhteistoiminnan sisällöistä ilman lainsäädännöllisiä pakkokeinoja, kun se on kuntien kannalta tavoiteltavaa ja tarkoituksenmukaista. Pertunmaan kunnalla on naapurikuntia kolmen maakunnan alueelta ja kunnalla tulee olla mahdollisuus toimia ja toteuttaa yhteistyötä myös yli maakuntarajojen.

Lakiuudistuksen keskeinen lähtökohta on tarjota palveluita lähellä asukasta. Palveluiden saatavuus turvataan parhaiten kun ne toteutetaan lähipalveluna. Monelle työllistämisen piirissä olevan asukkaan elämäntilanteen haasteet ovat moninaisia. Kasvoton järjestelmä ei ole inhimillinen. Lakiuudistuksen lähtökohtana on turvata asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden saumaton kanssakäyminen. Erityisesti pienissä kunnissa tunnetaan asukkaat ja paikalliset olosuhteet, joka on ehdoton edellytys toimivien työllisyys- ja muiden palveluiden toteuttamiseen.

Pertunmaalla toteutettu yhteistyön ja toimivan toimintamallin jatkaminen edellyttää kunnan vahvaa järjestämismvastuun roolia. Toimiva malli perustuu luontevasti yli kunta-, maakunta- ja organisaatorajojen toteutettaviin toimintatapoihin. Erityisen tärkeää on huomioida 1.1.2023 aloittavien hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden saumattoman yhteistyön jatkuminen. Merkittävä riski on, että hyvinvointialueet elävät omaa elämäänsä systeemien pyörteissä. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat merkittäviä asukkaiden elämään liittyviä palveluita. Ihminen on kokonaisuus, jossa eri osatekijät ja palvelut vaikuttavat mielekkään elämisen edellytysten luomiseen. Erityisesti vaikeasti työllistyville lähipalvelut ja saumaton yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on tärkeää. On myös hyväksyttävä, että kaikki asiakkaat eivät välttämättä koskaan palaa avoimille työmarkkinoille. Tällöin kunnassa tulee säilyttää mahdollisuus ohjata asukas sopivimpiin palveluihin. Pertunmaalla mm. kuntouttava työtoiminta on saatu yhteistyössä toimimaan erittäin hyvin. Hyvinvointialueelle siirtyvän kuntouttavan työtoiminnan, kunnan ja eri toimijoiden yhteistyön on jatkuttava saumattomasti.

Aiemmin noin 35–40 prosenttia palkkatuella työllistetyistä henkilöistä on työskennellyt kunnissa. Uudessa mallissa kunnat eivät voi myöntää palkkatukea itselleen, tippuvat aiemmin kuntiin palkkatuella työllistetyt henkilöt laajan työttömyyden kriteerin ulkopuolelle ja se vaikuttaa suoraan kunnan valtionosuuteen. Pienessä kunnassa, kuten Pertunmaalla, kuntaan palkkatuella palkatut ovat saaneet mielekkäitä ja merkityksellisiä työtehtäviä. Kaikkien etu on, että kunta voi jatkossakin

käyttää palkkatukea. Erityisesti osatyökykyisten ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien mahdollisuudet toimeentuloon ja mahdollisimman hyvään elämänlaatuun voidaan vahvistaa kunnan työtehtävillä. Peruslähtökohtana on tietenkin se, että haetaan aktiivisesti jatkopolkuja avoimille työmarkkinoille työllistymiseen tai osaamisen vahvistamiseen koulutuksen kautta.

Laajan työttömyyden merkitys rahoituskriteerinä on nyt vain 30 %. Sen kohottaminen esimerkiksi 50 %:iin tasoittaisi kuntien vaikutusmahdollisuuksia kohdata tulevia suhdanne- ja muita taloudellisia riskejä sekä parantaisi TE-palveluiden yhdenvertaisen tarjoamisen edellytyksiä. Työttömyysturvan rahoitukseen tulee luoda mekanismi, joka ottaa työllisyyteen ja työttömyyteen vaikuttavat tekijät huomioon myös jatkossa.

Työttömyysturvaetuuksien kompensatio korvattaisiin esityksen mukaan vain poikkileikkaustilanteen mukaisesti. Se merkitsisi, että kuntien rahoitusvastuun kehitys riippuisi jatkossa työttömyyden kehityksestä, mutta valtiolta saatava kompensatio pysyisi samana riippumatta siitä, kasvaako työllisten tai työttömien määrä. Tämä ei kannusta kuntia tehokkaaseen toimintaan ja elinvoiman edistämiseen.

Lakiuudistuksen toteuttaminen vaatii suurta viisautta kaikilta toimijoilta. Valtion ja alueviranomaisten on luotettava kuntiin uudistuksen toteuttamisessa. Lausunnossa oleva esityksessä valtion ohjaus ja sääntely ei huomioi kuntien itsehallinnollista asemaa vaan valtion ohjausvalta suhteessa kuntiin vahvistuisi huomattavasti verrattuna nykyjärjestelmässä kuntiin kohdistettavaan ohjaukseen. Suurena vaarana on, että uudistuksessa rakennetaan valvonta- ja kontrollijärjestelmä, jossa kuntien rooli heikkenee ja asukkaista tulee systeemin pelinappuloita.

Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestä-

mistä koskevaksi lainsäädännöksi esityksessä on 634 sivua. Lähes kahden vuoden TE-2024 valmistelun aikana on syntynyt tuhansia sivuja materiaaleja ja järjestetty satoja palaverieita. Uudistuksen aikataulu on elänyt koko prosessin ajan. Pertunmaan kunnan ymmärryksen mukaan tämän hetken aloitusaikataulu on 1.12.2024. Pertunmaan kunta esittää, jos uudistus toteutuu, niin aloitusajankohta olisi 1.1.2025.

<https://tem.fi/te-palvelut-2024-uudistus>

<https://www.kuntaliitto.fi/lausunnot/2022/luonnos-hallituksen-esitykseksi-eduskunnalle-julkisten-tyovoima-ja-yrityspalveluiden>

Kunnanhallitus päätti hyväksyä kokouksessaan 20.6.22 edellä esitetyn lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten yritys- ja työvoimapalvelujen uudelleen järjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi.

Ruotsalainen Leena
Pertunmaan kunta